

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ «ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА»

(для студентів освітнього рівня «магістр»
спеціальності 071 – Облік і оподаткування. Облік і аудит)

Харків
ХНУМГ ім. О.М.Бекетова
2016

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства» (для студентів освітнього рівня «магістр» спеціальності 071 – Облік і оподаткування. Облік і аудит) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Н. І. Гордієнко, О. В. Шкурко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 32 с.

Укладачі : Н. І. Гордієнко, О. В. Шкурко

Рецензент : Т. В. Момот

Рекомендовано кафедрою Фінансово-економічної безпеки, обліку та аудиту, протокол № 4 від 28.03.2015 р.

Зміст

	Стор.
Вступ.....	4
1 Мета, завдання та зміст навчальної дисципліни	5
2 Практичні заняття й самостійна робота.....	5
2.1 Змістовий модуль 1. Економічний ризик та методи його вимірювання	5
2.1.1 Сутність економічної безпеки та складові її забезпечення	5
2.1.2 Обліково-аналітична інформація в структурі забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності	6
2.1.3 Обліково-аналітична діяльність в системі забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності	8
2.1.4 Оцінювання досягнутого рівня безпеки у розрізі окремих напрямів забезпечення безпеки	9
2.1.5 Основні загрози системи обліку на підприємстві та заходи їх нейтралізації в системі економічної безпеки підприємства	12
2.2 Змістовий модуль 2. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки на підприємстві	16
2.2.1 Принципи організації та функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств, установ, організацій	16
2.2.2 Організація обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності	19
2.2.3 Підсистема обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	23
2.2.4 Використання сучасних методик обліку і аналізу при забезпеченні функціонування системи економічної безпеки господарської діяльності	24
2.2.5 Механізм обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства...	26
2.2.6 Вимоги до професійних якостей та зміст діяльності аналітика з обліково-економічного забезпечення економічної безпеки підприємства.	27
Список рекомендованих джерел	28

Вступ

Методична розробка складена відповідно до програми дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства».

Метою вивчення дисципліни є формування в магістрантів уявлення про економічну безпеку, як найважливішу умову забезпечення безперервності діяльності господарюючих суб'єктів у недалекому майбутньому, і ролі бухгалтерського обліку в успішнім функціонуванні системи економічної безпеки підприємства.

Методична розробка сприяє системному вивченню дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства» і містить методичні матеріали для проведення практичних занять, для самостійної й індивідуальної роботи.

У методичних матеріалах для проведення практичних занять у розрізі тем дисципліни відбиті питання для обговорення, контрольні питання, різноманітні творчі завдання для самостійної роботи.

Вивчення дисципліни повинне забезпечити освоєння магістрантами понять економічної безпеки підприємства й господарських ризиків, розуміння особливостей функціонування бухгалтерської інформаційної системи й сутності бухгалтерських ризиків, оволодіння методами управління бухгалтерськими ризиками.

1 Мета, завдання та зміст навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у фахівців з безпеки фундаментальних знань та професійних навичок по організації систем безпеки на підприємствах України.

Основними завданнями вивчення дисципліни є ознайомлення управлінців з фінансово-економічної безпеки з особливостями розробки та управління системами безпеки при здійсненні економічної діяльності підприємством з питань:

- Загрози фінансово-економічної безпеки підприємств України в умовах глобалізації світової економіки.
- Організація комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
- Розробка та управління реалізацією стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства, як складової його загальної стратегії розвитку.
- Моніторинг ефективності забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- методи вивчення процесів, що відбуваються у зовнішньому середовищі установи, організації, підприємства

- класифікацію ризиків фінансово-економічної діяльності установи, організації, підприємства.
- техніку моніторингу і критерії оцінювання методів та результатів управлінської діяльності щодо забезпечення економічної безпеки установи, організації, підприємства
- принципи організації та функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств, установ, організацій
- вимоги до професійних якостей та зміст діяльності аналітика з обліково-економічного забезпечення економічної безпеки підприємства

вміти:

- аналізувати загрози фінансово-економічної безпеки підприємств України в умовах глобалізації світової економіки
- організувати комплексну систему забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства
- розробляти та управляти стратегією фінансово-економічної безпеки підприємства, як складовою загальної стратегії розвитку
- здійснювати моніторинг ефективності забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства
- визначати систему оцінювання та організувати системи безпеки на підприємстві
- розробляти систему оцінювання заходів щодо протидії загрозам та ризикам діяльності установи, організації, підприємства

2 Практичні заняття й самостійна робота

2.1 Змістовий модуль 1. Економічний ризик та методи його вимірювання

2.1.1 Сутність економічної безпеки та складові її забезпечення

План практичного заняття

1. Який зміст поняття «економічна безпека підприємства»?
2. Які три етапи виділяють при формуванні економічної безпеки суб'єктів господарювання?
3. Які завдання стоять перед службами підприємства для досягнення економічної безпеки підприємства?
4. За яких умов можуть бути реалізовані завдання по досягненню цілей забезпечення економічної безпеки підприємства?

Контрольні питання

1. Які подібності й відмінності в поняттях «небезпека», «загроза», «ризик»?
2. Які Ваші пропозиції по визначенню рівнів економічної безпеки?
3. Що є головною ціллю економічної безпеки підприємства?
4. Як Ви розумієте «стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства»?
5. Як Ви розумієте взаємозв'язок економічної безпеки підприємства з такими поняттями, як «стійкість», «розвиток», «уразливість», «керованість»?
6. Взаємозв'язок гіпотези безперервності діяльності підприємства (організація буде продовжувати свою діяльність у недалекому майбутньому, у неї відсутні наміри й необхідність ліквідації або істотне скорочення діяльності) і економічної безпеки підприємства.
7. З якими аспектами діяльності підприємства дослідники зв'язують категорію «економічна безпека» при визначенні її змісту?
8. Як трактується економічна безпека підприємства у вузькому розумінні?
9. З яких аспектів розглядається економічна безпека більшістю дослідників?
10. Хто є внутрішніми суб'єктами забезпечення економічної безпеки?
11. Хто відноситься до зовнішніх суб'єктів економічної безпеки?
12. За рахунок чого забезпечується стабільний економічний розвиток підприємства?
13. Перелічити основні функціональні складові системи економічної безпеки підприємства?
14. Дайте характеристику корпоративних ресурсів підприємства.
15. Дайте поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства».
16. Які є способи забезпечення економічної безпеки підприємства?
17. Що є найважливішим етапом забезпечення економічної безпеки підприємства?

2.1.2 Обліково-аналітична інформація в структурі забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності

План практичного заняття

1. Основні складові обліково-аналітичної інформації в системі забезпечення економічної безпеки підприємства.
2. Показники, які характеризують загальноекономічний розвиток країни.
3. Показники, які характеризують кон'юнктуру фінансового ринку.
4. Показники, які характеризують діяльність контрагентів і конкурентів.
5. Нормативно-регуляторні показники.
6. Формування обліково-економічної інформації забезпечення економічної безпеки підприємства.

Завдання 1.1. На основі даних, наведених в таблиці, необхідно визначити рівень економічної безпеки ПП «Інком», ДП «ХМЗ» і ТОВ «Обрій».

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку рівня економічної безпеки

№ з/п	Показник	Підприємства		
		ПП «Інком»	ДП «ХМЗ»	ТОВ «Обрій»
1	Амортизаційні відрахування, тис. грн	162,0	856,2	525,5
2	Темпи інфляції за рік, %	12,0	12,0	12,0
3	Чистий прибуток, що спрямовується на реінвестування в поточному році, тис. грн	84,5	1385,0	510,6
4	Реінвестовані накопичення минулих років, тис. грн	-	90,6	150,0
5	Кредити банку в розрахунку на рік (з урахуванням сплати відсотків), тис. грн	-	100,0	-
6	Обсяг інвестицій, необхідних для впровадження нововведень, тис. грн	95,6	645,2	455,2
7	Обсяг інвестицій, необхідних для мінімізації витрат підприємства, тис. грн	48,5	1235	689,5
8	Обсяг інвестицій, необхідних для розширення і диверсифікації виробництва, тис. грн	68,9	1612,5	978,8
9	Обсяг інвестицій, необхідних для розширення сфери використання послуг ринкової інфраструктури, тис. грн	86,3	895,5	344,1

Завдання 1.2 Підприємство А за звітний фінансовий рік реалізувало товарної продукції на суму 5 млн. грн., прибуток від фінансових операцій склав – 100 тис. грн, прибуток від надзвичайної діяльності – 20 тис. грн, інвестиційної – 10 тис. грн.

Виробнича собівартість реалізованої продукції становила 4 млн. грн, виробничі витрати – 5 % від виробничої собівартості продукції. Сума планових до нарахування амортизаційних відрахувань в розрахунковому році передбачена у розмірі 200 тис. грн.

Необхідно встановити на основі відтворювального підходу чи знаходиться підприємство в стані економічної безпеки, якщо відомо, що величина реінвестованого прибутку має скласти 50 % від величини чистого прибутку підприємства, темпи інфляції – 5% за рік, а ставка податку на прибуток становить 25 %.

Контрольні питання

1. Як слід розуміти інформацію в аспекті забезпечення економічної безпеки бізнесу?
2. Розкрийте зміст обліково-аналітичної інформації ю

3. Якою повинна бути обліково-аналітична інформація при забезпеченні економічної безпеки підприємства?
4. Через зміст яких складових розкривається зміст поняття «обліково-аналітична інформація»?
5. Як Закон України Про бухгалтерський облік трактує поняття «облікова інформація»?
6. Яка мета використання оперативного обліку, його основні особливості?
7. Розкрийте зміст бухгалтерського і фінансового обліку.
8. Які дані відображає фінансовий облік?
9. З якою метою забезпечення економічної безпеки підприємства припускає систематизацію облікової інформації?
10. На підставі яких облікових даних формується облікова інформація?
11. Як класифікується інформація, що використовується для функціонування системи економічної безпеки підприємства?
12. Які основні властивості повинна мати обліково-аналітична інформація?
13. Опишіть процес формування обліково-економічної інформації забезпечення економічної безпеки підприємства?
14. За якими ознаками класифікують обліково-аналітичну інформацію в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання?
15. Інформаційна безпека підприємства й основні напрямки її забезпечення.
16. Інформаційна безпека підприємства й основні напрямки її забезпечення.
17. Визначте проблеми вірогідності й конфіденційності інформації, у тому числі в комп'ютерній середовищі.
18. Яка роль інформаційної безпеки в забезпеченні ефективного управління сучасною компанією?
19. Комп'ютерні атаки й інноваційні технології в забезпеченні економічної безпеки.
20. Яка модель і особливості функціонування бухгалтерської інформаційної системи підприємства?
21. Визначте місце й роль бухгалтерської інформаційної системи в системі економічної безпеки підприємства.

2.1.3 Обліково-аналітична діяльність в системі забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності

План практичного заняття

1. Сучасні наукові дослідження в сфері економічної безпеки.
2. Основні тактичні завдання обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки.
3. Методичні способи й прийоми: оперативного обліку; ведення фінансового й управлінського обліку; аналізу фінансової діяльності.
4. Спеціальні способи й прийоми одержання й перевірки інформації, необхідної для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Завдання 1.3 На основі діагностики фінансового стану ПрАТ «АЛЬТРИКС» визначте три найбільш проблемні зони діяльності підприємства та запропонуйте рішення щодо покращання фінансової безпеки обраного підприємства.

Завдання 1.4 На основі інформації про підприємства (підприємство, де працює студент, або проходив практику) визначте три ключові обліково-аналітичні індикатори, які відображають найважливіші сфери діяльності обраного підприємства і можуть використовуватися у якості критеріїв управління його економічною безпекою.

Завдання 1.5 На основі аналізу показників прибутковості та ділової активності обраного підприємства визначте загрози в цій сфері та запропонуйте щонайменше 3 рішення щодо покращання рівня його економічної безпеки.

Контрольні питання

1. За якими напрямками проводяться сучасні наукові дослідження в сфері економічної безпеки?

2. Які питання розглядаються в процесі організації системи економічної безпеки на підприємстві та діяльності суб'єктів, що забезпечують безпеку?

3. Які основні тактичні завдання обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства?

4. Які складові обліково-аналітичної діяльності, що забезпечують економічну безпеку підприємства?

5. В чому полягає правова складова формування і функціонування обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки?

6. Що включає в себе технологічна складова обліково-аналітичного забезпечення?

7. Які умови створення ефективної системи контрольних підрозділів на підприємстві?

8. Які принципи повинні бути покладені в основу обліково-аналітичної діяльності?

9. Які вимоги до фахівців, що забезпечують обліково-аналітичну діяльність на підприємстві?

2.1.4 Оцінювання досягнутого рівня безпеки у розрізі окремих напрямів забезпечення безпеки

План практичного заняття

1. Сутність і основні загрози економічної безпеки підприємства.

2. Інформаційна безпека підприємства й основні напрямки її забезпечення.

3. Особливості функціонування й роль бухгалтерської інформаційної системи підприємства в забезпеченні економічної безпеки.

4. Як Ви розумієте взаємозв'язок економічної безпеки підприємства з такими поняттями, як «стійкість», «розвиток», «уразливість», «керованість»?

Завдання 1.6 У наступному кварталі підприємство очікує такі показники господарської діяльності: обсяг реалізації продукції - 180 одиниць, ціна реалізації - 2 тис. грн. за одиницю, собівартість виробництва одиниці продукції - 1,8 тис. грн., вартість майна підприємства - 10 млн. грн.

Але керівництво підприємства розуміє, що можливі відхилення фактичних показників від очікуваних з таких причин: через появу на ринку нового конкурента ціна реалізації продукції може знизитися на 0,2 тис.грн.; через неповну забезпеченість сировиною може зменшитися обсяг виробництва на 20 відсотків від запланованого рівня; через неповне використання виробничих потужностей (вихід з роботи устаткування, яке не пройшло капітальний ремонт) обсяг виробництва також може зменшитися на 10 відсотків, а у зв'язку з можливою заміною постачальника сировини можуть зрости витрати на транспортування на 17 тис.грн. за квартал.

Якому ризику підлягає діяльність підприємства у наступному кварталі? Дати характеристику можливих втрат, обчислити розмір кожної з них та їх загальну величину.

Завдання 1.7 Використовуючи вихідні дані завдання 1, а також експертну оцінку про ймовірність появи причин, що викликають ризик у діяльності підприємства в наступному кварталі, оцінити кількісно ризик підприємства; відобразити графічно зони ризику підприємства, виявити, в яких зонах може опинитися підприємство під впливом можливих причин, зробити висновки про наслідки впливу ризику на діяльність підприємства.

Середня експертна оцінка ймовірностей виникнення причин ризику:

- поява на ринку нового конкурента – 0,8;
- неповна забезпеченість сировиною та заміна постачальника – 0,5;
- неповне використання виробничих потужностей – 0,3.

Завдання 1.8 Підприємство має постійні річні витрати в розмірі 350 тис. грн., змінні витрати його дорівнюють 30 відсоткам від обсягу продаж за рік. За планом очікуваний обсяг продажу – 600 тис. грн. Чи підлягає ризику підприємство, якщо через зниження попиту обсяг реалізації зменшиться на 10 відсотків?

Завдання 1.9 Ремонтно-будівельне підприємство у наступному кварталі прогнозує виконати обсяг робіт на загальну суму 145 тис. грн. При цьому очікуваний прибуток від реалізації складає 18,3 тис. грн.

Аналіз виробничої ситуації, зроблений керівництвом підприємства, виявив можливі зриви в діяльності з таких причин:

- один із замовників через фінансові труднощі може затримати фінансування, що призведе до нестачі будівельних матеріалів, зриву термінів виконання будівельних робіт та зниження обсягів реалізації на суму близько 5,3 тис. грн., ймовірність перебоїв у фінансуванні 50 %;

- через високу ступінь зносу можливе використання бетономішалок не на повну потужність, що призведе до збоїв у термінах виконання робіт й зниження обсягів виробництва на 15 % від запланованого рівня на квартал, ймовірність цих збоїв 30%.

Якому ризику підлягає ремонтно-будівельне підприємство? Дати його

характеристику за основними класифікаційними ознаками. Яка кількісна величина ризику?

Завдання 1.10 Підприємство в березні місяці очікує:

- обсяг виробництва й реалізації довести до 200 одиниць продукції;
- ціна реалізації однієї одиниці – 3 000 грн.;
- собівартість виробництва одиниці продукції – 2 800 грн.;
- вартість майна очікується в розмірі 12 млн. грн.

У керівництва є інформація про можливі відхилення від очікуваних величин з наступних причин:

1. Один з постачальників попередив про фінансові труднощі і ймовірні збої в поставках. У результаті цього обсяги виробництва можуть скоротитися в березні на 60%.

2. За даними відділу головного механіка устаткування, що не пройшло капітальний ремонт, може вийти з ладу. У результаті чого обсяги діяльності скоротяться на 50%.

Необхідно:

а) Оцінити можливі втрати підприємства при настанні окремо кожної ризикової події;

б) Оцінити можливі втрати підприємства при настанні одночасно двох ризикових подій.

Контрольні питання

1. Які подібності й відмінності в поняттях «небезпека», «загроза», «ризик»?
2. Які Ваші пропозиції по визначенню рівнів економічної безпеки?
3. Як Ви розумієте «стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства»?
4. Взаємозв'язок гіпотези безперервності діяльності підприємства (організація буде продовжувати свою діяльність у недалекому майбутньому, у неї відсутні наміру й необхідність ліквідації або істотне скорочення діяльності) і економічної безпеки підприємства.
5. Які зовнішні загрози економічної безпеки підприємства?
6. Які внутрішні загрози економічної безпеки підприємства?
7. Поняття й склад господарських ризиків.
8. Які групи факторів впливають на величину господарських ризиків?
9. У чому сутність якісної й кількісної оцінки ризику (припустимий ризик, критичний ризик, катастрофічний ризик)?
10. Які ризики називають інформаційними?
11. Дайте характеристику господарському ризику.
12. При яких видах діяльності виникає господарський ризик?
13. Як можна визначити ризик в абсолютному вираженні?
14. Як втрати можуть ати місце при господарській діяльності?
15. Які види втрат характерні для виробничого підприємства і який порядок їх розрахунку?

Завдання для самостійної роботи

Завдання

Підготувати відповіді на наступні питання:

1. Який зміст національної безпеки України?
2. Який напрямок національної безпеки має пріоритетне значення й чому?
3. Які основні загрози в сфері економіки?

Завдання

Визначте значимі загрози економічної безпеки України й окремих господарюючих суб'єктів в 2010-2015 роках. Підтвердіть свої висновки статистичними, аналітичними й іншими практичними даними.

Завдання

Складіть практичні приклади (економічного характеру), що ілюструють відмінності в поняттях «небезпека», «загроза», «ризик».

2.1.5 Основні загрози системи обліку на підприємстві та заходи їх нейтралізації в системі економічної безпеки підприємства

План практичного заняття

1. Роль бухгалтерського обліку в забезпеченні економічної безпеки підприємства.
2. Невизначеність і система ризиків у бухгалтерському обліку підприємства. Сутність бухгалтерських ризиків.
3. Фактори зовнішнього й внутрішнього середовища, що виявляють дію на бухгалтерські ризики.
4. Управління бухгалтерськими ризиками з метою досягнення безперервності діяльності підприємства.
5. Удосконалювання бухгалтерського обліку ризиків і їх наслідків.

Контрольні питання

1. Чому питання управління бухгалтерськими ризиками стали актуальні в сучасних економічних умовах?
2. Як можуть впливати на господарські ризики конфлікти за участю головного бухгалтера?
3. У чому сутність якісної й кількісної оцінки ризику (припустимий ризик, критичний ризик, катастрофічний ризик)?
4. Які ризики називають інформаційними?
5. Визначте взаємозв'язок господарських і бухгалтерських ризиків.
6. У чому полягає сутність невизначеності в бухгалтерському обліку?
7. Які зовнішні причини, що приводять до виникнення невизначеності в бухгалтерському обліку?

8. Які внутрішні причини, що приводять до виникнення невизначеності в бухгалтерському обліку?
9. Яка сутність бухгалтерських ризиків?
10. Яка класифікація бухгалтерських ризиків?
11. Застосування яких положень по бухгалтерському обліку безпосередньо пов'язані з бухгалтерськими ризиками?
12. Які види ризику можна оцінити на основі показників бухгалтерського балансу?
13. Які види ризику можна оцінити на основі показників звіту про прибутки й збитки?
14. Дайте класифікацію бухгалтерських помилок.
15. Приведіть склад і приклади методичних бухгалтерських помилок. Укажіть ризики, пов'язані з ними.
16. Приведіть склад і приклади технічних бухгалтерських помилок. Укажіть ризики, пов'язані з ними.
17. Що таке фінансове шахрайство?
18. Які запобіжні заходи щодо шахрайства слід вживати?
19. Роль комерційної таємниці облікової інформації в забезпеченні економічної безпеки підприємства.
20. Яка система заходів, спрямованих на зниження бухгалтерських ризиків?
21. Назвіть загальноприйняті методи управління ризиками. чи застосовуються вони відносно бухгалтерських ризиків?
22. У чому полягає сутність диверсифікованості як способу зниження ступені економічного ризику, у тому числі бухгалтерського?
23. Резервування в бухгалтерському обліку – діючий спосіб зниження бухгалтерських ризиків.
24. Роль облікової інформації в моніторингу й контролінгу діяльності по оптимізації ризиків з метою своєчасного прийняття управлінських рішень.
25. Чи застосовується аутсорсинг в управлінні ризиком відносно бухгалтерських ризиків?
26. У чому полягають ризики, обумовлені порядком державного й суспільно-професійного регулювання в бухгалтерському обліку?
27. Які заходи слід вживати для усунення загроз, пов'язаних з втратою або модифікацією бухгалтерської інформації?
28. Який алгоритм управління бухгалтерськими ризиками можна застосувати для забезпечення економічною безпекою підприємства?
29. Яка роль професійного судження й етичних аспектів діяльності професійного бухгалтера у кваліфікації й управлінні бухгалтерськими ризиками?

Завдання для самостійної роботи

Завдання

Підготувати відповіді на наступні питання:

1. Який підхід на сутність ризику Вам ближче:
  - ✓ ризик - можлива невдача, небезпека матеріальних і фінансових втрат;
  - ✓ ризик – передбачуваний приємний результат, можливість одержання доходу;
  - ✓ відмова від ризику досить часто означає відмова від прибутку?
2. Які чотири основні періоди в розвитку наукових поглядів на ризик можна виділити?
3. У чому полягає сутність ризик - менеджменту?
4. Які особливості наукових поглядів на ризики України
5. Які основні напрямки розвитку теорії ризику сьогодні актуальні?

Завдання

Складіть приклади - ілюстрації застосування загальноприйнятих методів управління ризиками відносно бухгалтерських ризиків.

У науковій літературі загально визнаними наступні методи управління ризиками:

- запобігання ризику;
- прийняття ризику на себе;
- передача ризику;
- скорочення ризику.

План практичного заняття

1. Розкриття інформації про господарські ризики в бухгалтерській звітності: рекомендації міжнародних стандартів і вітчизняна практика.
2. Значення бухгалтерського аспекту облікової політики в системі забезпечення економічної безпеки підприємства.
3. Витрати організації по забезпеченню економічної безпеки: склад, облік і оптимізація.

Контрольні питання

1. У чому полягає сутність бухгалтерських ризиків з позиції господарюючого суб'єкта, що складають та подають бухгалтерську звітність зацікавленим користувачам?
2. У чому полягає сутність бухгалтерських ризиків з позиції зовнішнього користувача, зацікавленого в долі своїх інвестицій?
3. Які основні негативні наслідки дії бухгалтерських ризиків для інвесторів та власників?
4. Які основні негативні наслідки дії бухгалтерських ризиків для інвесторів-кредиторів і інших кредиторів?
5. Якими способами може формуватися й представлятися

зацікавленим зовнішнім користувачам інформація про господарські ризики підприємства?

6. Яким чином підвищення прозорості фінансової звітності може сприяти зниженню рівня невизначеності в бухгалтерському обліку?

7. Взаємозв'язок вимоги прозорості й корисності інформації бухгалтерської звітності й господарських, бухгалтерських ризиків.

8. Фінансові й нефінансові показники бухгалтерської звітності, що характеризують господарські (підприємницькі) ризики.

9. Яку нефінансову інформацію можна включати у фінансову звітність для підвищення її прогнозних якостей?

10. Інформацію про які види ризику слід розкривати у фінансовій звітності згідно з міжнародними стандартами?

11. Яку інформацію про ринковий ризик (market risk) рекомендується розкривати в бухгалтерській звітності згідно з міжнародними стандартами?

12. Яку інформацію про кредитний ризик (credit risk, counter-party risk) рекомендується розкривати в бухгалтерській звітності згідно з міжнародними стандартами?

13. Яку інформацію про ризик основної або операційної діяльності (operational risk) рекомендується розкривати в бухгалтерській звітності згідно з міжнародними стандартами?

14. Інформацію про які види ризику слід розкривати у фінансовій звітності відповідно до вимог українських нормативних документів?

15. Який порядок розкриття в бухгалтерській звітності інформації про умовні зобов'язання?

16. Яким чином можуть відбиватися на рахунках бухгалтерського обліку наслідку дій господарських ризиків?

17. Які види оцінних резервів можуть створюватися відповідно до українських нормативних документів по бухгалтерському обліку?

18. Який порядок обліку й відбиття у звітності оцінних резервів?

19. У чому полягає бухгалтерський ризик при виборі облікової політики?

20. Яким чином облікова політика може використовуватися для зниження бухгалтерських і господарських ризиків?

21. Які організаційні й економічні заходи по підвищенню безпеки бізнесу слід застосовувати підприємству?

22. Які напрямки й характер витрат підприємства по забезпеченню економічної безпеки?

Завдання для самостійної роботи

Завдання

Підготувати в письмовій формі вибірку рекомендацій щодо вимог по відбиттю інформації, обумовленої господарськими й бухгалтерськими ризиками, з положень по бухгалтерському обліку. Завдання виконати за формою таблиці 2.

Таблиця 2 – Облік і розкриття у звітності інформації про ризики згідно з положеннями про бухгалтерський облік

Положення про бухгалтерський облік	Поточний облік	Бухгалтерська звітність	
		Фінансова інформація	Нефінансова інформація
1	2	3	4

2.2 Змістовий модуль 2 Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки на підприємстві.

2.2.1 Принципи організації та функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств, установ, організацій

План практичних занять

1. Основні допущення та принципи фінансового обліку,
2. Обмеження доречності й надійності інформації.
3. Основні принципи управлінського обліку.
4. Основні принципи економічного аналізу.

Завдання 2.1 Виділити із перелічених загроз в системі бухгалтерського обліку внутрішні та зовнішні загрози.

Загрози в системі бухгалтерського обліку:

- несанкціонований доступ конкурентів до конфіденційної інформації, що становить комерційну таємницю
- витік конфіденційної інформації з носіїв інформації та обумовлених каналів внутрішнього комунікаційного зв'язку
- розкрадання матеріальних цінностей та грошових коштів
- неналежний рівень технічного забезпечення
- негативний вплив недобросовісних конкурентів та державних структур
- вибір ненадійних партнерів та інвесторів
- суттєві прорахунки як в тактичному, так і в стратегічному управлінні
- порушення режиму збереження бухгалтерської інформації, що становить комерційну таємницю
- зміна законодавства, що впливає на умови господарської діяльності
- промислово-економічне шпигунство
- неефективна політика підприємства з організації бухгалтерського апарату
- відсутність належної кваліфікації бухгалтерського персоналу із забезпечення діяльності та управління об'єктом захисту
- протиправні дії співробітників бухгалтерської служби.

Завдання 2.2 На підставі наведених нижче даних визначити групування основних напрямів здійснення обліково-аналітичного забезпечення в системі

економічної безпеки підприємства та основних завдань обліково-аналітичної системи на підприємстві.

Напрями та завдання:

- планування діяльності підприємства в розрізі господарських операцій; видів діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної); центрів відповідальності та підприємства загалом;
- оцінка стану та рівня економічної безпеки власного підприємства, надійності потенційних партнерів підприємства;
- оцінка стану безпеки й визначення стратегії діяльності на ринку потенційних і реальних конкурентів;
- збереження та примноження ресурсного потенціалу підприємства, раціонального й ефективного його використання;
- прийняття управлінських рішень щодо доцільності діяльності з урахуванням виявлених загроз та небезпек;
- максимально повне інформаційне забезпечення системи економічної безпеки підприємства в цілому, її окремих функціональних підрозділів;
- сприяння гармонізації інтересів підприємства в цілому (як юридичної особи та окремих співробітників (як фізичних осіб) з метою мінімізації внутрішніх загроз
- облік господарських операцій за цільовими напрямками, через використання монетарних (на базі бухгалтерського обліку) та немонетарних показників;
- контроль за використанням ресурсного потенціалу підприємства, відображенням усіх господарських операцій на етапах планування та обліку, достовірністю аналітичних даних;
- аналіз діяльності підприємства за цільовими напрямками (в розрізі ознак часу і простору);
- формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації;
- діагностика фінансово-господарського стану підприємства з метою упередження його фінансових ризиків, неспроможності, банкрутства.

При виконанні завдання використати нижче наведену таблицю.

Таблиця 3 – Групування основних напрямів здійснення обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства

Основні напрями здійснення обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки	Основні завдання обліково-аналітичної системи на підприємстві
1. 2.	1. 2.

Завдання 2.3 Серед наведених принципів визначити:

- 1) Принципи формування фінансових результатів;

- 2) Основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності
- 3) Принципи аналізу господарської діяльності;
- 4) Принципи, що забезпечують захист обліково-аналітичних даних.

Принципи:

- принцип автономності, передбачає відокремлення майна власника від майна підприємства;
- принцип безпеки та контролю даних, який передбачає захист цінної облікової інформації, шляхом встановлення обмеження користувачів, віднесення її до інформації конфіденційного характеру та запровадження обмежень при роботі з нею;
- принцип адаптивності, передбачає пристосування будови та функцій бухгалтерського обліку до певних умов управління;
- принцип ритмічності в організації бухгалтерського обліку означає рівномірне надходження даних та показників, а також надання вихідної інформації;
- принцип послідовності, передбачає постійне застосування обраної підприємством облікової політики;
- принцип застосування комп'ютерної техніки, що застосовується при організації бухгалтерського обліку в умовах комп'ютеризації суспільства;
- принцип зниження витрат на ведення бухгалтерського обліку, при тому, що достовірність, оперативність та своєчасність бухгалтерської інформації підвищуватиметься;
- принцип постійного удосконалення організації облікового процесу, який в свою чергу включає принципи економії часу та праці, а також їх пропорційності;
- принцип комплексності, згідно з яким при побудові системи захисту облікових даних необхідно передбачати прояв усіх видів можливих загроз для підприємства, включаючи канали несанкціонованого доступу до бухгалтерської інформації, та всі можливі для нього засоби захисту. Застосування цих засобів потрібно порівнювати з можливими видами загроз, а засоби захисту облікової інформації повинні функціонувати в межах єдиного комплексу захисту конфіденційної інформації підприємства, взаємно доповнюючи один одного у функціональному і технічному аспектах;
- принцип ешелонування бухгалтерських даних полягає в створенні декількох послідовних зон захисту облікової інформації. Таким чином, найбільш важлива інформація бухгалтерської служби повинна розташовуватись всередині інших зон захисту бухгалтерської інформації;
- принцип нарахування та відповідності доходів та витрат -витрати відображаються в тому звітному періоді, в якому з'явилися доходи, які стали можливими завдяки цим витратам;
- принцип безперервності - фінансові результати визначають за певний період – календарний рік;

- принцип обачності - доходи відображаються в момент виникнення обґрунтованої впевненості, а витрати – в момент появи обґрунтованої можливості;
- принцип послідовності - вибрану методику обліку треба застосовувати якомога довше з метою порівнянності фінансових результатів за періодами;
- принцип єдиного грошового вимірника - витрати і доходи відображають у звітності в національній валюті;
- принцип оцінки за історичною (фактичною) собівартістю - активи та зобов'язання в іноземній валюті повинні переоцінюватись у разі зміни офіційного курсу валют.

2.2.2 Організація обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності

План практичних занять

1. Визначення суб'єктів, що приймають участь у формуванні і споживанні обліково-аналітичної інформації внутрішньої бухгалтерської управлінської звітності.

2. Визначення об'єктів, інформація про яких повинна бути представлена у внутрішній бухгалтерській управлінській звітності.

3. Формування каналів економічної інформації для створення на її основі системи обліково-аналітичної інформації внутрішньої бухгалтерської управлінської звітності.

4. Розробка засобів надання результатів фінансово-господарчої діяльності організації як системи показників, що характеризують зовнішнє й внутрішнє середовище організації.

5. Побудова узагальненої моделі фінансово-господарчої діяльності організації за допомогою використання системи показників внутрішньої бухгалтерської управлінської звітності.

7. Контроль основних параметрів на кожному з перерахованих вище етапів, а також контроль у цілому комплексі показників внутрішньої бухгалтерської управлінської звітності з виявленням найбільш істотних відхилень.

Завдання 2.4 На основі показників балансу ПАТ «АЛЬТРИКС», наведених в табл. 4, аналітично оцінити рівень платоспроможності підприємства і його динаміку за вказаний період.

Таблиця 4 – Баланс ПАТ «АЛЬТРИКС» за звітний фінансовий рік, тис. грн.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5	6	7	8
I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ				I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Нематеріальні активи:				Статутний капітал	300	62800	72900
залишкова вартість;	010	1600	1755	Пайовий капітал	310		
первісна вартість;	011	1800	2025	Додатковий вкладений капітал	320	10800	18000
знос;	012	200	270	Інший додатковий капітал	330		
Незавершене будівництво	020			Резервний капітал	340	800	945
Основні засоби:				Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	174080	224100
залишкова вартість;	030	199680	234000	Неоплачений капітал	360		
первісна вартість;	031	277280	346500	Вилучений капітал	370	(4000)	(4500)
знос;	032	77600	112500	Усього за розділом I:	380	246080	311445
Довгострокові фінансові інвестиції:				II. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНИХ ВИТРАТ І ПЛАТЕЖІВ			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств;	040			Забезпечення виплат персоналу	400		
інші фінансові інвестиції;	045		270	Інші забезпечення	410		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050			Цільове фінансування	420		
Відстрочені податкові активи	060			Усього за розділом II:	430		
Інші необоротні активи	070			III. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Усього за розділом I:	080	201280	236025	Довгострокові кредити банків	440		
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ				Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Запаси:				Відстрочені податкові зобов'язання	460	7200	14400
виробничі запаси;	100	104000	112500	Інші довгострокові зобов'язання	470	108800	117000
тварини на вирощуванні та відгодівлі;	110			Усього за розділом III:	480	116000	131400
незавершене виробництво;	120	32000	28800	IV. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
готова продукція;	130	12000	20700	Короткострокові кредити банків	500	28800	27000
товари;	140			Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		5400
Векселі одержані	150			Векселі видані	520	48800	45900
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:				Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	45600	54000
чиста реалізаційна вартість;	160	116000	140400	Поточні зобов'язання за розрахунками:			
первісна вартість;	161	118400	142537	з одержаних авансів;	540		
резерв сумнівних боргів;	132	2400	2138	з бюджетом;	550	12000	15300
Дебіторська заборгованість за рахунками:				з позабюджетних платежах;	560		
з бюджетом;	170			зі страхування;	570		
за виданими авансами;	180	2400	3600	з плати праці;	580		
з нарахованих доходів;	190			з учасниками;	590		
із внутрішніх розрахунків	200			із внутрішніх розрахунків;	600		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210			Інші поточні зобов'язання	610	9600	10800
Поточні фінансові інвестиції	220	25600	41670	Усього за розділом IV:	620	144800	158400
Грошові кошти та їх еквіваленти:							
в національній валюті;	230	12000	17550				
в іноземній валюті;	240						
Інші оборотні активи	250						
Усього за розділом II:	260	304000	365220				

Продовження таблиці 4

1	2	3	4	5	6	7	8
III. ВИТРАТИ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ	270			V. ДОХОДИ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ	630		
IV. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ ТА ГРУПИ ВИБУТТЯ	275						
Баланс	280	505280	601245	Баланс	640	505280	601245

Завдання 2.5 Розв'яжіть задачу та прокоментуйте отримані результати. На основі показників балансу ПрАТ «АЛЬТРИКС», наведених в таблиці, розрахувати показники фінансової стійкості компанії і аналітично оцінити тенденції їх зміни.

Таблиця 5 – Баланс ПАТ «АЛЬТРИКС» за звітний фінансовий рік, тис. грн.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5	6	7	8
I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ				I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Нематеріальні активи:				Статутний капітал	300	62800	72900
залишкова вартість;	010	1600	1755	Пайовий капітал	310		
первісна вартість;	011	1800	2025	Додатковий вкладений капітал	320	10800	18000
знос;	012	200	270	Інший додатковий капітал	330		
Незавершене будівництво	020			Резервний капітал	340	800	945
Основні засоби:				Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	174080	224100
залишкова вартість;	030	199680	234000	Неоплачений капітал	360		
первісна вартість;	031	277280	346500	Вилучений капітал	370	(4000)	(4500)
знос;	032	77600	112500	Усього за розділом I:	380	246080	311445
Довгострокові фінансові інвестиції:				II. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНИХ ВИТРАТ І ПЛАТЕЖІВ			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств;	040			Забезпечення виплат персоналу	400		
інші фінансові інвестиції;	045		270	Інші забезпечення	410		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050			Цільове фінансування	420		
Відстрочені податкові активи	060			Усього за розділом II:	430		
Інші необоротні активи	070			III. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Усього за розділом I:	080	201280	236025	Довгострокові кредити банків	440		
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ				Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Запаси:				Відстрочені податкові зобов'язання	460	7200	14400
виробничі запаси;	100	104000	112500	Інші довгострокові зобов'язання	470	108800	117000
тварини на вирощуванні та відгодівлі;	110			Усього за розділом III:	480	116000	131400
незавершене виробництво;	120	32000	28800				
готова продукція;	130	12000	20700				
товари;	140						

Продовження таблиці 5

1	2	3	4	5	6	7	8
Векселі одержані	150			IV. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:				Короткострокові кредити банків	500	28800	27000
чиста реалізаційна вартість;	160	116000	140400	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		5400
первісна вартість;	161	118400	142537	Векселі видані	520	48800	45900
резерв сумнівних боргів;	132	2400	2138	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	45600	54000
Дебіторська заборгованість за рахунками:				Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з бюджетом;	170			з одержаних авансів;	540		
за виданими авансами;	180	2400	3600	з бюджетом;	550	12000	15300
з нарахованих доходів;	190			з позабюджетних платежах;	560		
із внутрішніх розрахунків	200			зі страхування;	570		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210			з плати праці;	580		
Поточні фінансові інвестиції	220	25600	41670	з учасниками;	590		
Грошові кошти та їх еквіваленти:				із внутрішніх розрахунків;	600		
в національній валюті;	230	12000	17550	Інші поточні зобов'язання	610	9600	10800
в іноземній валюті;	240			Усього за розділом IV:	620	144800	158400
Інші оборотні активи	250			V. ДОХОДИ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ	630		
Усього за розділом II:	260	304000	365220				
III. ВИТРАТИ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ	270						
IV. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ ТА ГРУПИ ВИБУТТЯ	275						
Баланс	280	505280	601245	Баланс	640	505280	601245

Контрольні питання

1. З яких позицій слід розглядати процес формування системи економічної безпеки підприємства?
2. Які основні етапи формування показників внутрішньої бухгалтерської і управлінської звітності?
3. В чому полягає процес визначення суб'єктів, що приймають участь у формуванні обліково-аналітичної системи економічної безпеки?
4. Як проводиться визначення об'єктів у обліково-аналітичній системі економічної безпеки, про які повинна бути надана інформація у внутрішній бухгалтерській і управлінській звітності?
5. Як треба формувати канали економічної інформації для створення на її основі обліково-аналітичної системи безпеки підприємства?
6. Які засоби використовуються для надання результатів фінансово-господарської діяльності підприємства?
7. За допомогою якої інформації будується узагальнена модель системи економічної безпеки підприємства?
8. З якою метою проводиться контроль за етапами і в цілому показників системи економічної безпеки підприємства?

2.2.3 Підсистема обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

План практичних занять

1. Принципова схема взаємодії елементів обліково-аналітичної системи
2. Основні складові обліково-аналітичної системи на підприємстві.
3. Інформаційні зв'язки складових обліково-аналітичної системи.
4. Характеристика системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Завдання 2.6 Підприємство придбало облигації на термін 3 роки. Номінальна вартість облигацій становить 120000 грн. Фіксована ставка за облигації – 7%. Виплата відсотків здійснюється щорічно. Визначити суму відсотка.

Завдання 2.7 На кінець 2014 р. були розраховані коефіцієнти сумнівності по групах непогашення і створено резерв у розмірі 10000 тис. грн. Протягом року списано безнадійних боргів на суму 9500 тис. грн.

Станом на 31.12.2014 р. ТОВ «Серпень» має поточну дебіторську заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги в сумі 52000 тис. грн.

Визначити резерв сумнівних боргів і відобразити в обліку: створення резерву сумнівних боргів; списання безнадійних боргів; нарахування резерву сумнівних боргів.

Таблиця 6 – Класифікація дебіторської заборгованості за періодами виникнення

№ з/п	Назва дебітора	Кількість прострочених днів оплати				
		До 0 днів	До 3-х місяців	До 6-ти місяців	Більше року	Разом
1	А	500				500
2	Б	400				400
	Інші	40100	6300	2100	1100	40200
	Разом	41000	6300	2100	1100	52000
	Коефіцієнт сумнівності					
	Сума резерву сумнівних боргів					

Завдання 2.8 Визначити резерв сумнівних боргів на 01.07.2014р., використовуючи метод класифікації дебіторської заборгованості, в залежності від термінів погашення.

Таблиця 6 – Класифікація дебіторської заборгованості в залежності від термінів погашення

Місяць	Фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість, тис. грн.			Сальдо дебіторської заборгованості на кінець місяця, тис. грн.		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
Січень	—	7	12	250	100	60
Лютий	—	—	—	215	75	40
Березень	3	9	14	310	115	100
Квітень	—	—	—	400	120	30
Травень	5	11	18	350	135	150
Червень	—	10	16	500	140	35
Разом				—	—	—

Контрольні питання

1. Перелічите складові обліково-аналітичної системи підприємства.
2. Якими видами підсистем може бути представлена система економічної безпеки підприємства?
3. Які складові облікової підсистеми?
4. Яке місце в обліково-аналітичній системі займає економічний аналіз господарської діяльності?
5. Що являє собою фінансовий, управлінський і податковий аудит?
6. Що являє собою обліково-аналітична система у широкому змісті?
7. Охарактеризуйте модель облікової системи господарюючого суб'єкта для цілей обліково-аналітичного забезпечення.
8. Порівняйте функції облікових та аналітичних систем менеджменту.
9. Охарактеризуйте систему обліково-аналітичним забезпеченням економічної безпеки підприємства.
10. Які види забезпечення входять у інформаційно-управлінські системи?

2.2.4 Використання сучасних методик обліку і аналізу при забезпеченні функціонування системи економічної безпеки господарської діяльності

План практичних занять

1. Узагальнення видів професійних суджень аналітика з питань фінансово економічної безпеки щодо облікової політики в частині впливу ризику на показники діяльності підприємства.
2. Характеристика основних спеціальних методів і прийомів, які використовуються в системі обліково-аналітичного забезпечення для перевірки вірогідності інформації й лояльності управлінського персоналу.

3. Система ЛТ («точно в строк»).
4. Вертикальний аналіз.
5. Горизонтальний аналіз.
6. Метод фінансових коефіцієнтів.
7. Факторний аналіз взаємозв'язку фінансово-економічних показників.
8. Метод порівняння.
9. SWOT аналіз

Завдання 2.9 Підприємство придбало вантажний автомобіль первинною вартістю 20000грн., розраховуючи використовувати його 8 років. Ліквідаційна вартість автомобіля — 3000 грн. Витрати, пов'язані з розбиранням, склали 500грн. Сума, що амортизується, буде дорівнювати $20000 - (3000 - 500) = 17500$ грн. Нарахувати амортизацію прямолінійним методом.

Завдання 2.10 Станом на 31.12.11р. первинна вартість об'єкта «С» склала 100 тис. грн., накопичений знос – 40 тис. грн. Об'єкт «С» придбано 02.01.10р. Підприємство використовує прямолінійний метод нарахування амортизації; ліквідаційної вартості немає; термін корисного використання – 5 років. Підприємство прийняло рішення обліковувати основні засоби за переоціненою вартістю. Справедлива вартість об'єкта «С» на 31.12.11р. складала 72 тис. грн., на 31.12.12р. – 30 тис. грн., на 31.12.13р. – 24 тис. грн. Відобразити процес уцінки в бухгалтерському обліку.

Завдання 2.11 Нижче наведені деякі поняття і визначення, що асоціюються із запасами. Які з термінів, наведених в частині А, відповідають визначенням, поданим у частині В? Підберіть відповідні пари.

Таблиця 6 – Поняття і визначення, що асоціюються із запасами.

Частина А	Частина В
Незавершене виробництво	Припущення, що запаси використовуються в послідовності, яка є протилежною їх надходженню
Середньозважена собівартість	Активи, що утримуються з метою їх подальшого продажу
Транспортно-заготівельні витрати	Припущення, що вартість запасів складається із «суміші» придбаних запасів та тих, які залишилися на початок періоду
Ідентифікована собівартість	Активи, передані іншому підприємству, без передачі права власності на них, для подальшої реалізації
Товари	Найменша з двох — первісна вартість

Частина А	Частина В
	і чиста вартість реалізації
Обмін на подібні запаси	Оцінка запасів, які використовуються для виконання спеціальних замовлень
ФІФО	Активи, які перебувають в процесі виробництва з метою подальшого продажу створеного продукту
Оцінка запасів	Здійснюється за балансовою або справедливою вартістю переданих запасів
На дату балансу запаси, передані на комісію	Сума, що розподіляється між залишками запасів на кінець місяця і запасами, які вибули за місяць

Завдання 2.12 Наведені нижче дані відображають рух запасів на підприємстві:

Таблиця 7. - Рух запасів на підприємстві:

	Кількість	Ціна за одиницю, грн.
Залишки запасів на 1.01.20__р.	200	6
Придбано 5.10.20__р.	200	2
Вибуло 11.10.20__р.	300	3
Придбано 21.10.20__р.	400	6
Вибуло 28.10.20__р.	200	4

Визначити собівартість реалізованих запасів за методом середньозваженої собівартості та ФІФО.

2.2.5 Механізм обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства

План практичного заняття

1. Мета і основні завдання обліково-аналітичного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства.

2. Розуміння обліково-аналітичного механізму, як сукупності функцій управління, що забезпечують збір і обробку даних для одержання економічної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень і здійснення контролю над них виконанням.

3. Функції обліково-аналітичного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства.

4. Зміст обліково-аналітичного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства.

5. Стадії функціонування обліково-аналітичного механізму.

Контрольні питання

1. Що є основними завданнями обліково-аналітичного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства?
2. Дайте поняття «обліково-аналітичний механізм».
3. Яка найважливіша функція обліково-аналітичного механізму.
4. Які ОАМ з погляду рівнів господарювання можна ще виділити?
5. Які ОАМ включає господарський комплекс України?
6. Розкрийте зміст ОАМ підприємства?
7. Перелічте стадії функціонування ОАМ підприємства.
8. Яка інформація формується на етапах «вхід» та «вихід» ОАМ підприємства?
9. Які елементи притаманні системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства?
10. Що є базовою підсистемою у ОАМ підприємства?
11. Охарактеризуйте функції ОАМ підприємства?

2.2.6 Вимоги до професійних якостей та зміст діяльності аналітика з обліково-економічного забезпечення економічної безпеки підприємства

План практичного заняття

1. Відповідальність за рівень економічної безпеки на підприємстві.
2. Бухгалтерська інформація як внутрішній ресурс забезпечення економічної безпеки підприємства.
3. Роль професійної підготовки бухгалтера в забезпеченні економічної безпеки підприємства.
4. Функції, що покладаються на бухгалтера для забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Завдання 2.13 Після вивчення посадової інструкції бухгалтера з розрахунку заробітної плати, необхідно додати пункти щодо забезпечення захисту бухгалтерської інформації.

Завдання 2.14 Складіть анкету ділового партнера підприємства з метою бізнес-розвідки та забезпечення захисту обліково-аналітичної інформації підприємства.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативні джерела

1. Про основи національної безпеки України: [закон України: офіц. текст: за станом 19 липня 2003р. № 964-IV] // Офіційний вісник України – 2003. – № 29. – С. 38.
2. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України: [Постанова Верховної Ради України: офіц. текст: за станом на 19 червня 2003 р.] // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №39. – С. 351.
3. Про охоронну діяльність: [закон України: офіц. текст: за станом 17 листопада 2011р.]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
4. Про аудиторську діяльність: [закон України: офіц. текст: за станом на 14 вересня 2006р.]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
5. Галузевий стандарт вищої освіти України з підготовки магістрів за спеціальністю специфічних категорій 8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою» кваліфікації «Професіонал з фінансово-економічної безпеки» та «Аналітик з питань фінансово-економічної безпеки». – Київ : Таксон, 2012. – 268 с.
6. Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку та визнання такими, що втратили чинність, наказів Міністерства: наказ Міністерства фінансів України від 24 вересня 2010р. №1085 // Офіційний вісник України. – 2010. – №82. – С.117. – Ст.2903.
7. Положення про порядок бухгалтерського обліку активів і операцій підприємств державного, комунального секторів економіки та господарських організацій, що володіють та/або використовують об'єкти державної, комунальної власності: наказ Міністерства фінансів України від 19 грудня 2009р. №1213. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0335-01&c=1#Public>.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО (усі діючі). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Підручники і посібники

9. Васин С. М. Управление рисками на предприятии: [учеб. пособие] / С. М. Васин, В. С. Шутов – Москва : КНОРУС, 2010. – 304 с.
10. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: [монографія] / Т. Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
11. Білоусова І. А. Управлінський облік – інформаційна складова системи економічної безпеки підприємства: монографія / І. А. Білоусова. – Київ : Дорадо-Друк, 2010. – 432 с.
12. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – Киев : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784с.

13. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві / В. В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко: [монографія]. – Київ : КНЕУ, 2004. – 480с.
14. Гончаренко Л. П. Управление безопасностью: [учеб. пособие] / Л. П. Гончаренко, Е.С. Куценко. – Москва : КНОРУС, 2010. – 272с.
15. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік: [навч. посібник] / Н. І. Гордієнко. – Харків : ХНАМГ, 2014. – 288с.
16. Голов С. Ф. Фінансовий та управлінський облік / С. Ф. Голов, В. І. Єфіменко. – Київ : ТОВ «Автоінтерсервіс», 2010. – 544 с.
17. Гордієнко Н. І. Аудит, організація і методика / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 486 с.
18. Гордієнко Н. І. Звітність підприємств: [конспект лекцій] / Н. І. Гордієнко. – Харків : ХНАМГ, 2010. – 231 с.
19. Горнчаренко Л. П., Филин С. А. Риск-менеджмент : учебное пособие /под. ред. Е. А.Олейникова. – Москва : КНОРУС, 2010. – 216 с.
20. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : монографія/ Л. В. Гнилицька. – Київ : КНЕУ, 2012. – 305 с.
21. Гнилицкая Л. В. Манипулирование учётными данными – угроза экономической безопасности. // Економіка і управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії і практики, 2011, №3 С.5-13.
22. Давідюк Т. В. Позичування ОАЗ ЕБП в навчальних планах фахівців напряму підготовки ОіА . Економіка, №3, 2013. – С.83-90 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n3.html>.
23. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З. Б. Живко. – Київ : Правова єдність, 2009. – 544 с.
24. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: [монографія] / [О. А. Кириченко, М. П. Денисенко, В. С. Сідак та ін.]. – Київ : ІМБ Університету економіки та права «КРОК», 2010. – 412с.
25. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – Київ : Лібра, 2003. – 280 с.
26. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту: [навч. посібник] / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – Київ : Каравела, 2004. – 568 с.
27. Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку : [підручник] / М.В. Кужельний, В.Г. Лінник. – Київ : КНЕУ, 2001. – 334 с.
28. Красковский А. П. Экономическая безопасность предпринимательской деятельности. Методическое пособие для предпринимателя / Сост.: Б.Н. Торяников, А. П. Красковский. – Санкт-Петербург : ЗАО “Информационное агентство “Кредит – реформа – Санкт-Петербург”, 2000. – 24-25 с.
29. Козаченко Г. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения : монография / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарев, О. М. Ляшенко. – Київ : Лібра, 2003. – 280 с.
30. Клиновский Т. Т. Основы управления рисками рыночной экономики / Т. Т. Клиновский. – Москва : Полистром, 2000. – 100 с.

31. Мартюшева Л.С. Финансовая безопасность предприятий / Л.С. Мартюшева, Т.Б. Кузенко, О.Ю. Литовченко. – Харьков : ХНЕУ, 2008. – 140 с.
32. Міжнародні стандарти аудиту. Надання впевненості та етики. Київ : Аудиторська палата України, 2006. – 1148 с.
33. Мігус І. П., Методологічний підхід до формування системи економічної безпеки емісійної діяльності акціонерних товариств / І. П. Мігус, С. М. Лаптев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/No4/112-118.pdf>
34. Роздина Е. Комерческая информация и экономическая безопасность предприятия // Бизнес-информ.- 1997.- № 24. – С. 63-65.
35. Ронин Р. Своя разведка. Практическое пособие. – Москва : АСТ, 2001. – 363 с.
36. Райзберг Б. А. Предпринимательство и риск / Б. А. Райзберг. – Москва : Знание, 1992. – 205 с.
37. Финанси підприємств [Текст] : підручник / А. М. Поддєрьогін [та ін.] ; ред. А. М. Поддєрьогін ; Київський національний економічний ун-т. - 5-те вид., перероб. та доп. - Київ : КНЕУ, 2004. – 546 с.
38. Ярочкин В. И. Система безопасности фирмы / В. И. Ярочкин/ 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Ось-89, 2003. – 352 с.
39. Яскевич В. И. Секьюрити: Организационные основы безопасности фирмы / В. И. Яскевич. – Москва : Ось-89, 2009. – 368 с.

Додаткові джерела

40. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика: Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой. – Москва : Финансы и статистика, 2002. – 952 с.
41. Друри К. Учет затрат методом стандарт-кост. Пер. с англ. / Под ред. Н.Д. Эриашвили. – Москва : Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 224 с.
42. Друри К. Управленческий и производственный учет : Учебник / Пер. с англ. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 1071 с.
43. Керимов В. Э. Управленческий учет : Учебник. / 2-е изд., изм. и доп. – Москва : Изд.-торг. корпорация «Дашков и К», 2003. – 416 с.
44. Клейнер Г. Б. Риски промышленных предприятий / Г.Б.Клейнер. - Российский экономический журнал.-1994, №5-6. – С.12–17.
45. Лапуста М. Г. Риски в предпринимательской деятельности. / М. Г. Лапуста, Л. Г. Шаршукова. – Москва : ИНФРА-М, 1996.
46. Усатова, Л. В. Учетно-аналитическое обеспечение управления бизнес-процессами: теория, методология и практика : монография / Л.В. Усатова, С.В. Холоденко. – Москва : Дашков и К, 2012. – 192 с.
47. Попова Л. В. Основные теоретические принципы построения учетно-аналитической системы / Л. В. Попова, Б. Г. Маслов, И. А. Маслова // Финансовый менеджмент. – 2003. – № 5. – С.34-67.
48. Омельченко И. А. Развитие учетно-аналитического механизма внешнеэкономической деятельности [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

/http://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-uchyotno-analiticheskogo-mehanizma-vneshneekonomicheskoy-deyatelnosti

49. Сейдахметова Ф. С., Бекен Б., Каби С. О применении креативного учета в деятельности организации // Сборник материалов по итогам Третьей международной научно-практической онлайн-конференции, Москва, 27–30 июля 2011 года / Под общей редакцией профессора О. Н. Мельникова. – Москва : Креативная экономика, 2011. – 496 с.: ил.— с. 316-321. — [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.creativeconomy.ru/articles/22029>

50. Принципы бухгалтерского учета: Пер. с англ. / Нидлз Б. и др. ; под ред. Я. В. Соколова. – Москва : Финансы и статистика, 1993. – 496 с.

51. Хендриксен Э С. Теория бухгалтерского учета / Э. С. Хендриксен; М. Д. Ван Бреда; под ред. Я. В. Соколова. – Москва : Финансы и статистика, 1997.

52. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч. Т. Хорнгрен, Дж.Фостер; пер. с англ.; под ред. Я. В. Соколова. – Москва : Финансы и статистика, 1995. – 416 с.

53. Шимоханская Т.В. Концепция учетно-аналитического обеспечения устойчивого развития организаций // Бухгалтерский учет, статистика. Экономические науки. – 2011. – №5 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/06/01/1271379203/61.pdf>.

54. Энтони Р. Учет: ситуации, примеры. / Р. Энтони, Дж. Рис. – Москва, 1993.

55. Яругова А. Управленческий учет: опыт экономически развитых стран: Пер. с пол. – Москва : Финансы и статистика, 1991. – 237 с.

56. Райан Боб. Стратегический учет для руководителя / Пер. с англ. – Москва : Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 616 с.

Интернет ресурси

1. <http://www.me.gov.ua> – сайт Міністерства економіки України.
2. <http://www.rada.gov.ua> – сайт Верховної Ради України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://> – сайт журналу «Баланс».
5. <http://www.buhgalter.kharkov.com> – сайт журналу «Бухгалтер».
6. <http://www.buhgalteria.com.ua> – сайт журналу «Бухгалтерія-Бізнес».
7. <http://www.visnuk.com.ua> – сайт журналу «Вісник податкової служби України».
8. <http://www.voby.com.ua> – сайт газети «Все про бухгалтерський облік».
9. <http://www.glavbuh.com.ua> – сайт журналу «Головбух».
10. <http://www.dtkk.com.ua> – сайт журналу «Дебет-Кредит».
11. <http://www.factor.kharkov.com> – сайт журналу «Податки і бухгалтерській облік».
12. <http://www.ukcc.com.kiev.ua> – сайт газети «Урядовий кур'єр».

Навчальне видання

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства» (для студентів освітнього рівня «магістр» спеціальності 071 – Облік і оподаткування. Облік і аудит)

Укладачі: **Гордієнко** Наталія Іванівна

Шкурко Ольга Вікторівна

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання: *Н. І. Гордієнко*

План 2015, поз.304 М

Підп. до друку 18.05.2015р.

Формат 60x84/16

Друк на різнографі

Ум. друк. арк..1,2

Тираж 50 пр.

Зам. №

Виконавець і виготовлювач:

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК 4705 від 28.03.2014 р.